

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΘΥΜΙΚΟΥ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 13/11/2016 Ημ. Αποδελτίωσης: . . 13/11/2016

Σελίδα: 22

ΤΡΙΤΗ ΓΝΩΜΗ

Ο θρίαμβος του θυμικού

Του ΘΑΝΟΥ ΒΕΡΕΜΗ*

Το εκλογικό αποτέλεσμα των ΗΠΑ διέψευσε όλους όσους πιστεύουν ότι όσο κυριαρχεί η λογική στις ανθρώπινες επιλογές η Δημοκρατία δεν θα κινδυνεύει. Όπως όμως μας έμαθαν ανάλογα γεγονότα στο παρελθόν, η λογική δεν πρυτανεύει πάντοτε στις ανθρώπινες επιλογές. Η εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ είναι μια τέτοια περίπτωση θριάμβου του θυμικού (θυμικό-θυμός). Οι θυμωμένοι κοινωνικοί ουραγοί, οι πονηροί που υπολογίζουν στην ευπιστία του όχλου για να επωφεληθούν, οι πιστεύοντες στη νομιμότητα των αριθμών και όσοι φθονούν τους ευπρεπείς και μορφωμένους συνανθρώπους τους –ιδιαίτερα όταν λαμβάνουν τη μορφή ενός μαύρου προέδρου– συνασπίστηκαν και μετρήθηκαν. Δυστυχώς, είναι πάρα πολλοί. Αυτό είναι το θλιβερό συμπέρασμα που δεν μπορούμε να αγνοήσουμε. Στο μέλλον μας θα υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος της αφύπνισης ενός θηρίου που κοιμάται μέσα μας και ελλοχεύει περιμένοντας την κατάλληλη στιγμή να ξυπνήσει.

Αν ο Τραμπ ήταν ήρωας του Καρόλου Ντίκενς, θα τον κατατάσσαμε στην κατηγορία του χοντροκοιμένου κακού. Καυχησιάρης, υβριστής, κακόςτροπος, ανάλγητος. Ένα κακέκτυπο «κακού» που η σύγχρονη λογοτεχνία δεν παράγει πια, γιατί και οι κακοί εκεί είναι ψαγμένοι και πολύπλοκοι σαν τους αντιήρωες του Σαίξπηρ.

Πώς να αντιμετωπίσουμε αυτό το φαινόμενο; Να πούμε ότι οι Αμερικανοί, ή έστω οι μισοί από αυτούς, είναι πεισιθάνατοι θέλοντας να συμπαράσθρουν και τους άλλους μισούς στην καταστροφή; Τους θαμπώνει η οικονομική επιτυχία ενός ατόμου που αδυνατεί να αποτελέσει πρότυπο για οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα, εκτός ίσως από κάποια κατηγορία κυνικών μισανθρώπων; Το φαινόμενο Τραμπ και η απήχυσή του στις μάζες μάς καθιστούν επιφυλακτικούς για τις αδυναμίες του δημοκρατικού συστήματος, το οποίο στην καλύτερή του εκδοχή, εκείνη της «πολιτείας» του Αριστοτέλη, προϋπο-

Η λογική δεν πρυτανεύει πάντοτε στις ανθρώπινες επιλογές, όπως δείχνει και η εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ.

θέτει αφθονία αρετής για να υπάρξει και στη χειρότερη, τη «δημαγωγία», καταστρέφει πολιτισμούς.

Υπάρχουν βέβαια και οι εραστές του λαϊκισμού ανάμεσα στους επιλέκτους της κοινωνίας. Εκείνοι που πιστεύουν ότι ο βηματοδότης κάθε κοινωνίας πρέπει να εκφράζει και το σκοτεινό της υποσυνείδητο, ή έστω τον πολιτιστικό της μέσο όρο. Οι Ζίζεκ, οι Φουκώ, οι Σμιτ και γιατί όχι οι Χίτλερ και οι Μουσολίνι του κόσμου τούτου. Οι ανωφελείς έναντι των φυσιολογικών ηγετών, οι επικίνδυνοι έναντι των καλών καγαθών, σαν τον πρόεδρο Ομπάμα που θα μας επισκεφθεί σύντομα χωρίς να περάσει από την Καισαριανή.

Ο Μαρκ Λίλα, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια της Νέας Υόρκης, έγραψε ένα βιβλίο που στα ελληνικά φέρει τον τίτλο: «Η σαγήνη των

Συρακουσών» (Athens Review of Books, 2016). Πρόκειται για τη σαγήνη που αισθάνεται ο Πλάτων από την προοπτική να διδάξει τον νεαρό τύραννο των Συρακουσών, Διονύσιο, την αρετή που χρειάζεται ένας καλός ηγέτης για να αποδειχθεί χρήσιμος στους υπηκόους του. Παρά τις δύο αποπειρές του, ο Πλάτων έφυγε πτυπημένος από την πραγματικότητα και απογοητευμένος. Τι είναι αυτό που κάνει κάποιους διανοούμενους και μάλιστα φιλοσόφους να δοκιμάζουν τη δύναμη της σκέψης μέσα σε καθεστώτα ανεπίδεκτα φιλοσοφικής βελτίωσης; Είναι η μεταίσοξια της δύναμης της σκέψης; Η φιλοδοξία της συναναστροφής των ισχυρών; Η ελπίδα ότι έτσι θα θέσουν τις θεωρίες τους στη βάση της εφαρμογής; Τα παραδείγματα του Λίλα, ιδιαίτερα των Χάιντεγκερ, Καρλ Σμιτ και εν μέρει

του Βάλτερ Μπένγκιαμιν, μας παρουσιάζουν ποικιλία κινήτρων, από τα ταπεινότερα (Σμιτ) έως τα ευγενέστερα (Μπένγκιαμιν). Ποιος άραγε από όλους αυτούς θα επέλεγε τον προβληματικό νέο πρόεδρο των ΗΠΑ για συναναστροφή και διαπαιδαγώγηση; Ίσως ο Φουκώ που αναζητούσε σκοτεινούς ψυχισμούς στον γαλλικό υπόκοσμο σαν πειραματόζωα μάλλον παρά για να τους μιλήσει σε τι; Την «αλογία»; Υπάρχει βέβαια και η μελέτη της τρέλας από τον Φουκώ, αλλά αυτό μας απομακρύνει από τον αρχικό μας προβληματισμό. Ποιοι Αμερικανοί επέλεξαν τον Τραμπ ως οδηγό του αμερικανικού έθνους για τα επόμενα τέσσερα χρόνια; Το ερώτημα αιωρείται.

*Ο κ. Θάνος Βερέμης είναι ομότιμος καθηγητής του ΕΚΠΑ.